

O ȘEDINȚĂ AUTOCRITICĂ LA REVISTA “FLACĂRA”

Cornel Constantin Ilie

Regimul comunist a impus o cenzură aprigă asupra tuturor mijloacelor de comunicare în masă. Existau organisme specializate care supravegheau presa scrisă și vorbită și care aveau grijă să nu se strecoare vreo informație care să nu fie în conformitate cu voința partidului. Literatura, teatrul, arta “beneficiau” de același tratament. Orice piesă literară trebuia să treacă prin furcile caudine ale temutului “Comitet de lectură”, care nu se sfiia să facă recomandări, ce anulau practic orice inițiativă creatoare și artistică a autorilor. Exista de asemenea un “Serviciu al Presei Străine”, care cerceta cărțile autorilor din afară, făcând recomandări asupra conținutului acestora. Mai trebuie spus că unele ziare, și ne referim aici cu precădere la oficiosul partidului, “Scânteia”, jucau rolul unor adevărați câini de pază ai presei, nesfiindu-se să critice “greșelile” apărute în alte publicații. O astfel de situație a fost creată de apariția, într-un număr al “Scânteii”, a unui articol critic la adresa revistei “Flacăra”, fapt ce a determinat organizarea imediată a unei ședințe lărgite a redacției publicației mai sus amintite, pentru realizarea autocriticii.

„Proces verbal asupra ședinței lărgite a redacției “Flacăra”, din 20 august 1948.

Prezenți la această ședință sunt: tov. Redactori de la “Flacăra”, o parte din tov. Redactori de la “Rampa”, precum și tov. Cicerone Teodorescu¹, Ion Călugăru² și Corin Grosu.

Ordinea de zi a acestei ședințe: analiza greșelilor și a cauzelor lor, produse la “Flacăra”, și semnalate în articolul “Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii”, din “Scânteia” din 15 iulie.

***Tov. Novico³** v arată că articolul semnalează greșelile numai dintr-un singur număr din “Flacăra”, totuși greșelile revistei n-au fost epuizate, ci oglindesc desigur toate greșelile făcute înainte.*

Aceste greșeli oglindesc felul greșit în care s-a lucrat la Comitetul Artelor. Tov. Novicov propune să se citească încă o dată articolul din “Scânteia”, după car, cei prezenți să ia cuvântul, să semnaleze și alte greșeli, să meargă până la cauzele pentru care “Flacăra” a ajuns să facă aceste greșeli, să facă concrete propuneri pentru remedierea lor.

¹ Cicerone Teodorescu (1908-1974). Opera: *Cleștar, CFR, Cântece de galeră, Calea Griviței, Focul de amnar, Un cântec din ulița noastră, Copiii cartierului, Povestea Ioanei, Făurari de frumusețe, Oameni și dragoste, Hronic, Nebunul regelui etc.*

² Ion Călugăru (1902 - 1956). Pe numele adevărat, Buium Croitoru., a lucrat ca redactor la „Sburătorul” fiind angajat de către Eugen Lovinescu. Schițe umoristice (*Caii lui Cibicioc*), literatură de colportaj (*Haiducul Haidău, moartea puterelor, bucuria văduvelor*). Colaborează la „Contemporanul”, „Integral”, „Unu”. Romane: *Paradisul statistic, Omul de după ușă, Don Juan cocoșatul, Erdora, Copilăria unui netrebnic, Trustul, Clownul care gândește, Oțel și pâine etc.*

³ Mihai Novicov (1914–1992). Închis la Doftana, în perioada interbelică, pentru propagandă comunistă. Redactor șef la „România Liberă” (1944), șeful propagandei și agitației în Comitetul Regional PCR – Iași, director în Ministerul Artelor (1948-1949), secretar al Uniunii Scriitorilor (1949-1953), redactor șef la „Flacăra” (1950-1951), profesor la „Ștefan Gheorghiu” și rector al Institutului „Maxim Gorki”. Opera: *Ilie Pintilie, Vasca, Povestiri despre Doftana, Din anii studenției, Nașterea cântecului, Trei în grotă etc.*

Se dă citire articolului din "Scânteia", după care se înscriu la cuvânt următorii:

Tov. N. Mărgeanu⁴, luând cuvântul, se referă la nota din "Flacăra" care urmează articolului reprodus din "Scânteia", care spune că revista își însușește în întregime critica, și spune că aceasta nu trebuie să fie o formulă ci un serios angajament pe care trebuie să-l ia redacția și care trebuie dus la bun sfârșit. Spune în continuare că observațiile făcute în acest articol sunt juste, găsește totuși că ar fi fost și mai bine dacă critica ar fi fost mai largă. Consideră apoi, că majoritatea greșelilor comise în "Flacăra" se datoresc faptului că revista s-a dovedit ruptă de problemele culturale care ar fi trebuit să o preocupe, din cauza insuficientei orientări a redacției, din cauza pușinelor lucrări ideologice. Consideră de maximă importanță ca redacția "Flacăra" să înlăture lipsa de orientare și pregătire politică prin prelucrări la vreme a diverselor probleme, discuții, ședințe.

Tov. Dan Deșliu⁵ luând cuvântul consideră că punctele cele mai importante din articolul "Scânteii" sunt acelea care subliniază lipsa de curaj față de greșelile conducerii, care s-a manifestat și la "Flacăra". Consideră că aceasta se datorește în primul rând slabei pregătiri ideologice a redactorilor.

Recunoaște apoi că în poeziile sale, publicate în "Flacăra", n-a căutat să sublinieze rolul PMR în desăvârșirea socialismului, n-a fost pătruns de această sarcină importantă și își ia angajamentul ca pe viitor să dea mai multă importanță liniei partidului și a evenimentelor din orice domeniu de activitate.

Tov. I. Grinevici găsește că una din cauzele cele mai importante ale greșelilor săvârșite la "Flacăra", este cultivarea "metodei de comandă", sistemul de conducere cazonă, obiceiul de a se da sentințe fără apel – care existau din plin la conducerea revistei, metodele de lucru care stânjeneau și înăbușeau critica și autocritica în ședințele redacționale. Aceste sisteme precum și adeseori slaba pregătire ideologică a oamenilor au creat în ședințe obiceiul de a se da sentințe, iar critica să fie făcută numai de oameni "consacrați": tov. J. Popper și Petre Dumitriu.

Găsește apoi că numai prin arma criticii și autocriticii pe care ideologia marxist-leninistă ne-o pune la îndemână se poate ajunge la remedierea greșelilor comise, precum și la nerepetarea lor.

Tov. Novicov precizează că observațiile tov. Grinevici sunt juste, dar nu pentru a se apăra ci pentru a pune la punct lipsurile vorbitorului, întreabă de ce acesta a fost absent de multe ori de la ședințele de la "Flacăra".

Tov. Grinevici încearcă să explice absența sa printr-o delăsare și neglijență proprie, care constituie realele motive ale absențelor sale.

⁴ Nicolae Mărgeanu (1928). Redactor la „Flacăra”, „Tribuna”, „Viața militară”. Opera: *Focul din pădure, Noapte înstelată, Compania a treia, Bătălia nevăzută, A treia noapte fără lună, Fuga lui Valeriu, Cercul magic* etc.

⁵ Dan Deșliu (1927-1992). Absolvent al Conservatorului de artă dramatică, actor (1946-1948), apoi redactor la „Scânteia”. Primele versuri le publică în revista „Lumea”, a lui George Călinescu. Opera: *Goarnele inimii, Lazăr de la Rusca, Minerii din Maramureș, Cântec de ruină, Cercuri de copac, Drumul spre Dikson, Sângele voinicului* etc.

Tov. Nina Cassian⁶ încearcă să găsească cauzele lipsurilor din producția artistică: complexul de inferioritate care ia naștere în sufletul artistului (acceptând că acesta este greșit totuși pe un fond mic burghez) din cauza spiritului de comandă care a domnit până în prezent. Sentințele și comenziile pe care le primea artistul fără să i se ofere libertatea de exprimare. Apoi accentul care se pune pe micul burghez din artist, creia în sufletul acestuia un zbuluciu interior inutil, rețineri, frica de critică. Crede că artiștii trebuie să renunțe la aceste temeri, este nevoie – spune mai departe vorbitoarea – de un nou avânt creației artistice, un spirit de colaborare între organele superioare și creatori, înlăturându-se teama de critică.

Tov. Sașa Pană⁷ remarcă în primul rând slaba pregătire ideologică a redactorilor de la "Flacăra". Lipsurile redactorilor au fost: încrederea în sine, lipsa de vigilență, supraevaluarea puterilor proprii – și au dus la ușurința cu care se lucra la "Flacăra".

Susține apoi că pisa publicată în suplimentul "Flacăra", mergea, afară de sfârșit, considerând ca o scăpare a sa și faptul că nu s-a sesizat la lectura făcută poeziei din "Flacăra", pomenită în articolul "Scânteii".

Tov. Janot Popper, care precizează de la început că va căuta să vorbească în spiritul principiilor bolșevice, constată absența spiritului de partid la "Flacăra". Vinovații sunt toți cei cărora li se adresează articolul din "Scânteia", și care n-au făcut nimic pentru a răspândi spiritul de partid în redacție.

Crede necesar să se facă o critică dâră acestor lipsuri. Recunoaște că a izolat critica față de expunerea tov. Moraru, deoarece i s-a atras în trecut atenția că a avut o atitudine grosolană față de acest tovarăș.

Recunoaște că pentru redacție, îndrumările tov. Moraru erau "lucruri sfinte". Că era mentorul revistei alături de tov. Novicov. Noi ne considerăm – spune vorbitorul – o revistă a tov. Moraru.

În cadrul redacției s-a muncit haotic (dă exemplul de lucru de la "Contemporanul"). Mulți dintre tovarăși, a constatat de mult, n-au suficientă competență în posturile în care au fost puși.

Secretarul de redacție a oscilat între o atitudine de comandă și o atitudine de colegialitate, care coincide cu scăderea frâielor redacției.

Consimte apoi, să-și facă autocritica, acuzându-se de pasivitate, n-a luat inițiative, se simte în mare măsură vinovat de lipsurile de la "Flacăra". Propune să se prelucreze

⁶ Nina Cassian (n. 1924). Pe numele adevărat Rene Annie Ștefănescu. A urmat Conservatorul de artă dramatică, apoi școala de pictură a lui Maxy. Debutul l-a făcut cu traduceri în ziarul „Ecolul” (1944), sub pseudonimul Maria Veniamin. Opera: *Sufletul nostru, An viu, nouă sute și șaptesprezece, Tinerete, Florile patriei, Vârstele anului, Sângele, Ambitus, Marea conjugare, Recviem* etc. a scris și cărți pentru copii: *Nică fără frică, Bot-gros, Ce-a văzut Oana, Prințul Miorlau, Aventurile lui Trompișor* etc. În 1985 a rămas în Statele Unite, motiv pentru care casa din București i-a fost pusă sub sechestru iar operele sale au fost retrase din librării.

⁷ Sașa Pană (1902-1981). Pe numele adevărat, Alexandru Binder. A obținut diploma de medic militar în anul 1927, după ce, cu un an mai înainte, încercase să se sinucidă. Ajunge medic șef al garnizoanei București, cu gradul de colonel. Fondator al revistei „Unu” (1928), unde vor publica Urmuz, Tzara, Roll, Voronca. După 1944 este redactor la „Orizont”, „Revista Literară”, „Flacăra”. A debutat publicistic în revista „Opinia”, din Iași, iar prima poezie o publică în „Rampa” (1921). Opera: *Răbojul unui muritor, Cuvântul talisman, Călătorie cu funicularul, Iarba fiarelor, Atentat la bunele tabieturi, Diagrame, Viața romanțată a lui Dumnezeu*, etc.

serios articolul din "Scânteia" și apoi constatările să fie aplicate. Să se creeze un spirit de muncă colectiv. Să se lichideze spiritul de comandă, conducătorismul, lipsa de interes. Să se procedeze la o intensificare a muncii și a vigilenței asupra responsabilităților.

Tov. Al. Assan mărturisește de la început o serie de slăbiciuni personale, printre altele o așa-zisă teamă de "mărimile partidului", teamă, care pretinde că-i paraliza permanent până și posibilitățile de exprimare. Felul în care erau criticați tovarășii îi disloca capacitatea de ripostă.

Mărturisește tendința care exista la el de a fi prezent peste tot cu semnătura sa, spirit de parvenitism, dorința de a fi prezent chiar și acolo unde puterile și capacitatea sa erau depășite.

Observă apoi la tov. Novicov tendința de a infiltra un spirit de comandă.

Tov. Bercovici care caută să analizeze de la început cauzele greșelilor revistei "Flacăra", citând din articolul "Scânteii", constată inexistența unui comitet sindical și absența sarcinilor precise pe linie sindicală și de partid în lumea redacțională.

Trebuie să dispară spiritul profesional. Toți redactorii trebuie să ajungă la faptul de a fi perfect pătrunși de sarcinile de partid. Nu crede că ar fi existat un sentiment de frică, ci o puternică frică de punctualitate. În lenevie și lipsa de punctualitate trebuie căutate cauzele greșelilor comise la "Flacăra". Toți trebuie însă să fie călăuziți de dreptul pe care îl are oricine de ași apăra demnitatea și de a spune deschis gândurile sale.

La cuvântul apoi tov. Petru Dumitriu⁸ care mărturisește convingerea că există mari lipsuri în pregătirea ideologică a redactorilor, care scriu despre marxism-leninism, fără a aplica la rândul lor aceste principii în munca redacțională.

Este o datorie a tuturor redactorilor membri de partid, să adopte o răspundere și mai mare a materialului semnat.

Subliniază apoi necesitatea seminarului ideologic pentru lămurirea și orientarea redactorilor. Apoi crede că ar fi nimerit ca secretarul de redacție să lămurească și să țină la curent oamenii de importanța problemelor care trebuie dezbătute în cadrul "Flăcării". Să se creeze obiceiul ca redactorii mai puțin pregătiți să fie treptat introduși și orientați în diferite sectoare noi pentru ei.

Remarcă apoi lipsa de principialitate în abordarea subiectelor, și felul în care s-a lucrat până acum: nediscutarea lor suficientă.

Susține apoi că timiditatea redactorilor trebuie lichidată, încheind cu observația că secretarul de redacție n-a discutat în colectiv noul orar.

Tov. Victor Tulbure⁹ îndreaptă critica către sectorul poetic unde remarcă că munca a fost dusă la întâmplare.

⁸ Petru Dumitriu (1924-2002). Studii filosofice la Universitatea din München, întrerupte în anul 1944. A debutat în 1943 în „Revista Fundațiilor Regale” cu *Nocturnă în München*. În 1945, la doar 21 de ani, a primit premiul pentru cea mai bună nuvelă a anului. Redactor la „Flacăra” (din 1948) și redactor șef la „Viața Românească” (din 1953). Opera: *Pasărea furtunii*, *Drum fără pulbere* (în 1995 avea să declare: „Îmi vine să-mi tai mâna cu care am scris *Drum fără pulbere*”), *Cronică de familie* etc. În 1960 a fugit în Germania, unde a rămas până în 1996. Academician.

⁹ Victor Tulbure (1925). Redactor la „Flacăra” (1948-1949), „Scânteia” (1949) și redactor șef adjunct la „Viața Românească” (din 1958). A debutat în presa pentru copii în perioada interbelică. Opera: *Vioara roșie*, *Holde*, *Vișiniul lui Vania*, *Lauda patriei*, *Cornul pădurarului*, *Aur*, *Soarele patriei*, *În lume nu-s mai multe Români* etc.

Propune apoi să se reia ședințele cenaclului "Flacăra", să se reorganizeze acest cenaclu, și astfel să se îmbogățească arsenalul armelor cu care redactorii să cucerească mai multă experiență, cunoștințe și orientare.

Tov. Corin Grosu pune chestiunea din punct de vedere general: a lipsei partidului din sufletele tovarășilor redactori. Din această cauză – constată el – critica și autocritica devin imposibile, iar atunci când se fac nu corespund rostului lor, recurgându-se la scuze.

Dă exemplul spuselor tov. Grinevici care a arătat greșelile sale în chestiunea abordată, dar n-a arătat cauzele acestor greșeli.

Urmează tov. Marian care începe prin a arăta că din cauza nerevizuirii și a grabei, rezultatul muncii redacționale se minimalizează. "Flacăra" a păcătuit prin lipsa unui contact afectiv cu cititorii. Redactorii nu au dat suficiente îndrumări. Să fie cultivați și eventualii colaboratori, să se facă discuții de lămurire cu aceștia, să se lărgască cadrul colaboratorilor.

Tov. Păscăluță luând cuvântul face observația că până acum s-au scos în evidență numai părțile negative ale "Flacării", astfel – spune el – s-ar putea comite grava eroare de a subaprecia munca depusă la "Flacăra".

Ia cuvântul apoi tov. Coliu care spune că deși privea cu multă seriozitate sarcina sa de la "Flacăra", dată de partid, totuși a fost puțin mulțumit de felul în care s-a achitat aici. Crede că a căzut în grava greșeală de a considera aproape inutil să mai discute cu tov. Moraru¹⁰, deoarece nu reușea aproape niciodată să fie ascultat și să cadă de acord cu el. Recunoaște apoi o discrepanță între forțele de conducere ale revistei (tov. Moraru și tov. Novicov) și redacție, care primii aveau o suficientă pregătire ideologică, iar ceilalți erau mai bine orientați în problemele artei, fapt de care nu se ținea seama. Amintește apoi că erau mulți oameni de la revistă care nu apreciau articolele tov[arășului]. Moraru, și totuși nu aveau curajul să ia atitudine. Lucrul acesta generalizat a făcut să se strecoare mari erori de informație în broșura "Realismul în literatură".

Tov. Novicov cere exemple.

Tov. Coliu pomenește despre "bestialitatea crudă a poeziei lui Musset" la care se referea autorul broșurii, tov. Moraru; deasemeni la catalogarea lui Chersteton drept realist în secolul XIX.

Tov. Cicerone Teodorescu întreabă dacă tov. Coliu a atras cuiva atenția asupra greșelilor observate la tov. Moraru.

Tov. Coliu recunoaște că n-a făcut aceasta. În ceea ce privește acuzația ce i se aduce în legătură cu cele două epoci, una de izolare de redacție și cealaltă de colaborare amicală, prima provenea din pricina unei atmosfere încărcate din redacție, la care a contribuit tov. Popper cu intrigi vizibile, creând confuzii. S-a întreținut într-o vreme în redacție o atmosferă nesănătoasă. Această atmosferă nesănătoasă l-a împins și pe el la greșeli nedorite.

Intervine tov. Dan Deșliu care socotește că tov. Coliu a căzut în greșeala de a crede că atunci când un om dă dovadă de lipsuri este suficient să fie zgâlțâit. Trebuie să mergi la cauzele adânci, să se creeze un spirit tovarășesc de analiză dărză a greșelilor.

¹⁰ Nicolae Moraru (1912), activist PCR în perioada interbelică, cu mai mulți ani de detenție la Doftana, Tg. Jiu, Galați, Tg. Ocna. Redactor la „România Liberă” (1944-1945), director al Radiodifuziunii (1945-1946), secretar general la Ministerul Artelor (1948-1950), redactor șef la „Viața Românească” (1950-1953). Critică literară: *Realismul în literatură, Studii și eseuri*. Drame politice: *Pentru fericirea poporului, Iarba rea, Urma alege, Conștiințe curate* etc.

Ia cuvântul la sfârșit tov. Novicov care de la început caută să găsească cauzele greșelilor comise.

Printre ele, se află în primul rând, lipsa adâncimii principiale.

Nu s-a judecat în adâncime activitatea "Flacării". Anunță apoi formarea noului comitet de direcție de la "Flacăra": Novicov, Cornea, Geo Dumitrescu, Coliu. Crede necesar să se acorde mai multă atenție problemelor democrației populare în beletristică și articole.

Făcând apoi observații pe marginea discuțiilor, tov. Novicov constată greșeala redacției "Flacăra": apolitismul introdus de sus, lipsa vigilenței de clasă, capitularea în fața dușmanului de clasă. Trebuie să lovim în dușmanii de clasă dar noi nici nu i-am văzut și nici nu i-am pomenit în revistă ("Flacăra" trebuia să reacționeze la continuarea spectacolului "Micul infern", la difuzarea la radio a muzicii decadente, la expozițiile de pictură decadente).

A existat în "Flacăra" tendința de a justifica curentele decadente în artă. A existat în redacție ruptura de partid și clasa muncitoare. S-a practicat la "Flacăra" chiulul.

În ceea ce privește spiritul de comandă recunoaște că l-a practicat nu numai cu pumnul în masă, dar a monopolizat și întreaga muncă de conducere în loc să-i ajute pe ceilalți să se ridice, să formeze astfel cadre noi.

Propune să se schimbe atitudinea față de muncă. Incompetența nu este o scuză, deseori este o scuză falsă. Subiectele articolelor nu pot fi lăsate la preferințele redactorilor. Punctajul, întrecerea în general, a fost luată în considerare într-un mod neros la "Flacăra". Să se învioreze și în nici un caz să nu se bagatelizeze întrecerile.

Se ia hotărârea ca tov. Coliu la viitoarea ședință, să pregătească o expunere a sarcinilor care stau în fața "Flacării", în lumina criticii din "Scânteia".

Fiecare ședință de redacție în viitor, să înceapă cu un raport politic, care să fie urmat de întocmirea planului revistei.

Tov. Novicov propune apoi ca toate colectivele să țină ședință până vineri în lumina schimbărilor de orientare și să întocmească planul de muncă pe două luni, cu noi metode de lucru, noi propuneri.

Tovarășii care nu fac parte din redacția "Flacăra", până vineri să facă propuneri în scris.

Tov. Novicov arată apoi necesitatea înființării unei biblioteci pentru uzul redacției "Flacăra".

Se desemnează bibliotecarul, care va fi tov. Dan Deșliu"¹¹.

A SELF CRITIC MEETING AT "FLACĂRA"

- Abstract -

The communist system established a harsh censorship concerning mass-media. There were specialized structures which were supervising the written and spoken press

¹¹ ANIC, *fond Ministerul Artelor și Informațiilor*, dosar 98/1948, f. 36-40.

and are taking care not to appear any information unsuitable with the Communist Party wish. Literature, art, theatre was heaving "enjoyed" the same treatment.

Each literary work had to pass over the rigors of the feared "Reading Committee" which didn't hesitate to make recommendation which practically concealed each artistically and creative initiative of the authors.

It also existed a "Foreign Press Service" which was examining the books of the foreign authors making recommendation on their content.

It must also be mentioned that some newspapers, and here we are talking about "Scînteia" the Communist Party paper, were acting as guarding dogs of press not hesitating to criticize "the mistakes" published in other publications.

A situation like this has been created by the publication in "Scînteia" of an article talking about "Flacăra" magazine, fact which determined the immediate organization of a large meeting among the members of the editorial office for materializing the self-critic.

At the meeting had been participating the editorial-staff from "Flacăra" and a part of the staff from "Rampa": N. Mărgeanu, Dan Deșliu, I. Grinevici, Novicov, Nina Cassian, Sașa Pană, Janot Popper, Al. Assan, Bercovici, Victor Tulbure, Corin Grosu, Marian, Păscăluță, Coliu. From outside the editorial staff participated: Cicerone Teodorescu, Ion Călugăru and Corin Grosu.

The agenda order of the day of this meeting was to analyse the mistakes and their causes produced at „Flacăra” and pointed out in the article: "More principledness in treating arts and literature problems" from "Scînteia", the 15th of July 1948.

The speakers recognized their own personal mistakes but also they tried to find the mistakes of their mates from „Flacăra”.

From the identified mistakes we mention:

- the wrong way in which they work at Art Committee
- most of the mistakes from „Flacăra” are due to the fact that the magazine has proved to be out of line towards the cultural problems which should have preoccupied it, due to the insufficient orientation of the editorial staff, due to the insufficient ideological paper-works
- the lack of courage towards the leadership mistake encountered at „Flacăra”
- the low ideological training of the editors
- the lack of criticism and self criticism in the editorial staff meetings
- the inferiority complex which appears to be due to the spirit of command which reigned until now
- the fear of the Communist Party heads
- the inexistence of a syndically committee and the absence of the precise obligations coming from syndically and Communist Party in the editorial office

- the absence of the Communist Party from the souls of the editors
- “Flacăra” has sinned by the lack of an emotional contact with its readers.